

ISSN 0321-1401

Дошкільне 12

виховання 2018

Щомісячний науково-методичний журнал Міністерства освіти і науки України для педагогів і батьків

У фокусі: ОСВІТНЯ ПРОГРАМА ДЛЯ РЕГІОНУ

**НА ЧАСІ –
РЕГІОНАЛЬНІ
ПРОГРАМИ**

**КРУГЛИЙ СТІЛ
З АВТОРАМИ
ПРОГРАМИ
“Я – КИЯНИН”**

**ЕКОЛОГІЧНИЙ
ПРОЕКТ**

**ЕКСКУРСІЯ
ДО СУПЕР-
МАРКЕТУ**

ФІТОТЕРАПІЯ

**СКАНДИНАВСЬКА
ХОДЬБА**

*Нагralись зі сніжком доволі,
Час відпочити в дружнім колі*

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Андрусич Ніна Олексіївна,
головний редактор видавництва
“Світич”.

Бех Іван Дмитрович, доктор
психол. наук, дійсний член НАПН
України, директор Інституту проб-
лем виховання НАПН України.

**Беленька Ганна Володими-
рівна**, доктор пед. наук, професор,
Педагогічний інститут КУ ім. Бориса
Грінченка.

Богуш Алла Михайлівна,
доктор пед. наук, дійсний член
НАПН України, Південноукраїнсь-
кий НПУ ім. К.Д. Ушинського.

Гавриш Наталія Василівна,
доктор пед. наук, професор, ДВНЗ
“ПХДУ імені Григорія Сковороди”.

**Єфименко Микола Микола-
йович**, доктор пед. наук, профе-
сор, Бердянський ДПУ.

Кононко Олена Леонтіївна,
доктор психол. наук, професор,
НДУ ім. Миколи Гоголя.

Ладивір Світлана Олексіївна,
канд. психол. наук, Інститут
психології ім. Г.С. Костюка НАПН
України.

**Низковська Олена Вікторів-
на**, наук. співроб., ДНУ “Інститут
модернізації змісту освіти” МОН
України.

**Піроженко Тамара Олександ-
рівна**, доктор психол. наук, Інсти-
тут психології ім. Г.С. Костюка
НАПН України.

**Смольникова Галина Вален-
тинівна**, канд. психол. наук, ІППО
КУ ім. Бориса Грінченка.

**Сухомлинська Ольга Васи-
лівна**, доктор пед. наук, дійсний
член НАПН України.

Тарасенко Галина Сергіївна,
доктор пед. наук, професор, Він-
ницький ДПУ ім. М. Коцюбинського.

Зміст

У фокусі: ОСВІТНЯ ПРОГРАМА ДЛЯ РЕГІОНУ

Актуальні проблеми

Алла ГОНЧАРЕНКО

На часі — регіональні програми..... 2

**Ганна ЩЕКАТУНОВА,
Наталія ДЯТЛЕНКО, Олександр КОЧЕРГА,
Людмила МЕЛЕНЕЦЬ, Діана САБОЛ**

Круглий стіл з авторами програми
“Я — киянин” 5

Художня культура

Галина СМОЛЬНИКОВА

Київські пейзажі
Бесіди з дітьми старшої групи..... 8

Посібник

**Олеся ОХРУЩАК,
Ольга АЛЕКСАНДРОВА**

Наш район
Дидактичне полотно
для дітей старшої групи 12

Світ гри

**Ірина СТУПНИЦЬКА,
Олена СТАСЮК**

Дивовижне поруч
Квест-гра для дітей старшої групи 14

Дитина і світ

**Ірина СТУПНИЦЬКА,
Оксана СБІТНЕВА**

У супермаркеті
Експерсія для дітей старшої групи 16

Екологія

Галина ЛИСЕНКО, Олена ЦЕТКОВСЬКА

Відродимо річку Либідь
Екологічний проект для дітей старшої
групи 18

Педагогічна спадщина:
погляд сьогодні

Любов ЛОХВИЦЬКА

Моральне виховання: погляди
класиків і практика сьогодення..... 21

Здоров'я

Наталія ЛІСНЕВСЬКА

Фітотерапія: бережемо
здоров'я малюків 24

Професія — Вихователь

Анна ТРИСТАН

Бути педагогом
Запрошення до рефлексії..... 27

Фізичний розвиток

**Інеса СОТНИК, Лідія ЛЕВЧЕНКО,
Юлія ЛЕВЧЕНКО**

Скандинавська ходьба 28
Подорож до зимового лісу.
Сюжетне заняття з фізкультури для
дітей старшої групи з використанням
скандинавської ходьби..... 29

Інтегрована освіта

Лідія СУПРУНЕНКО

Засніжена ялинка
Інтегроване заняття
для дітей молодшої групи 32

Музичні перлинки

Колядуємо, засіваємо,
зі святами вітаємо! 34

Бібліографічна довідка

Тематичний показник
публікацій у журналах “ДВ”,
“ПП”, “Джміль” у 2018 році..... 35

Фотоконкурс “Наші діти”

На 1-й с. обкладинки: фото надіслала Лариса Ковальчук, ЗДО №2 “Ясочка”, м. Суми

ДОШКІЛЬНЕ ВИХОВАННЯ

Щомісячний науково-методичний журнал
МОН України для педагогів і батьків
№ 12 (928), грудень 2018

Виходить з 1911/1931 року

Головний редактор **Юлія Журлакова**

Редактори: **Ольга Мельник,
Тетяна Небесна**

Коректор **Ніна Любаченко**

Комп'ютерна верстка **Володимир Васильєв**

Свідцтво про державну реєстрацію засобу масової
інформації: серія KB №6919 від 31.01.2003

Видруковано у друкарні ТОВ “Літера-Друк”,
вул. Озерна, 6, оф. 122, Київ, 04209.

Свідцтво ДК № 3689 від 28.01.2010 р.

Підписано до друку 12.12.2018. Формат 60х84/8.

Папірофсетний. Друк офсетний. Умовн. друк. арк. 3,72.

Умовн. фарб.-відб. 14,88. Обл.-видавн. арк. 5,5.

Наклад індексу 1911 (загальний 6597). Зам. 181069.

Відповідальність за зміст рекламних матеріалів
несе рекламодавець

Адреса редакції:

04053, Київ-53, а/с 36.

E-mail: dv@dsvsit.com.ua

Тел.: (044) 486-11-19,

(044) 486-13-32 (т/ф),

(099) 376-35-36

© Видавництво “Світич”, 2018

Заборонається копіювання або інше
відтворення матеріалів журналу

Кожне село, селище, місто чи мегаполіс має свої унікальні особливості: історичні, природні, соціокультурні. Вони можуть стати додатковим ресурсом для розвитку малят.

- ♦ Як використовувати наявні можливості в освітньому процесі дитсадка?
- ♦ Як залучити дошкільнят до життя рідного міста чи села?
- ♦ Чим можуть допомогти регіональні освітні програми?

Запрошуємо поміркувати над цими питаннями разом з авторським колективом регіональної парціальної програми розвитку дітей старшого дошкільного віку “Я — киянин” та педагогами-практиками, що її впроваджують.

НА ЧАСІ — РЕГІОНАЛЬНІ ПРОГРАМИ

Алла ГОНЧАРЕНКО,

канд. пед. наук,

доцент кафедри методики та психології

дошкільної і початкової освіти,

ІППО Київського університету імені Бориса Грінченка

БЛИЖЧЕ ДО ДИТИНИ ТА УМОВ ЇЇ ЖИТТЯ

Умови, в яких ми живемо, значною мірою впливають на нас і нашу діяльність. Найближче середовище дитини визначає потенційні вектори та коло можливостей для її розвитку. Освітній процес у закладі дошкільної освіти теж так чи інакше підпорядковується зовнішнім обставинам.

Той факт, що існують суттєві відмінності між способом життя в різних населених пунктах України, незаперечний.

Звісно, кожен вихователь час від часу намагається будувати освітню роботу на основі місцевого матеріалу: організовує спостереження за явищами та об'єктами природи чи соціуму, використовує регіональні зразки фольклору, ігор, ознайомлює дітей з пам'ятками архітектури тощо. На це орієнтує більшість чинних програм, проте в них серед широкого кола загальних завдань губиться своєрідність містечок, селищ чи сіл, неповторність вулиць та односельців.

Стихийний або хаотичний вибір регіонального змісту унеможливорює передбачення результату, системне та ефективне досягнення мети — забезпечення умов для повноцінного особистісного буття дошкільників, виховання любові та відчуття причетності до життя рідного краю.

Реалізувати цю мету **допоможуть регіональні програми, створені на місцевому матеріалі** для великих чи малих міст, для одного чи кількох сіл, а то й для окремих дошкільних закладів.

До речі, регіональні та локальні освітні програми нині поширені в досвіді зарубіжних країн, де відмовилися від громіздкого всеохопного змісту освіти.

Чинне законодавство України гарантує академічну, організаційну, фінансову і кадрову автономію закладів дошкільної освіти, зокрема й **можливість працювати за власною освітньою програмою**, розробленою на основі Базового компонента дошкільної освіти і схваленою педагогічною радою закладу дошкільної освіти (відповідно до ст.11 Закону України “Про дошкільну освіту”, редакція від 04.11.2018р.).

Ми свідомі того, що творення програми — справа не з легких, проте в українських педагогів уже є орієнтир у цьому напрямі — *регіональна парціальна програма розвитку дітей старшого дошкільного віку “Я — киянин”*. Взявши її за зразок, **кожен педагогічний колектив може наповнити свою програму власним змістом — неповторними рисами рідного краю**, спираючись на свій досвід та потреби вихованців.

ПРОГРАМА ДЛЯ ДИТСАДКІВ СТОЛИЦІ

Шановні читачі, чи пригадуєте випадково підслухану розмову ентузіаста й скептика два роки тому (*журнал “Дошкільне виховання”, 2016, № 5*)? Вони сперечалися щодо регіональної програми “Я — киянин”. Минув час, програма успішно пройшла апробацію в закладах дошкільної освіти столиці в рамках дослідно-експериментального проекту “Виховуємо киянина”. До цього проекту долучилися науковці й практики, керівники закладів та методисти районних науково-методичних центрів управлінь освіти, батьки і громадськість.

Кожен по-своєму розглядав способи впровадження змісту програми, вбачав свої акценти й шляхи, виокремлював той зміст (матеріал), що доступніший чи зрозуміліший для нього особисто, та всі були згодні в одному: програмі жити, бо вона спрямовує освітню роботу на формування в дошкільників цілісної картини життя рідного міста і виховує киян-творців, киян-громадян. Вона охоплює старший дошкільний вік як період закладання основ емоційно-ціннісного ставлення до людей, природи та культури рідного міста, до себе самих у цьому місті.

Особливості програми

- ♦ **Зміст програми враховує принади, спокуси, вигоди та ризики, загрози й небезпеки великого міста**, зокрема варіативність розважальних і розвивальних центрів, різноманітність осередків для відпочинку, широкі можливості спілкування дитини з представниками рослинного і тваринного світу, великий асортимент речей для облаштування дитячого простору і в той самий час — штучність і обмеженість природного простору, брак соціальних контактів через велику кількість людей, мінімізований час перебування дошкільника в колі сім'ї.
- ♦ **Культивується орієнтир не так на знання дитини, як на її буття.**

Тому замість традиційних “вчити”, “дати знання”, “закріплювати знання” сформульовано завдання “наповнити середовище”, “підтримувати бажання”, “моделювати ситуацію”, “поділяти

“Регіональні програми створюються на основі Базового компонента дошкільної освіти, чинних програм загальноукраїнського рівня впровадження з метою повнішого задоволення потреб населення в освітніх послугах для дітей дошкільного віку певного регіону: однієї чи кількох сусідніх областей, району, мегаполісу, сільської місцевості, промислової, курортної, військової зони тощо”. (*Лист МОНмолодьспорту України від 28.02.13 №1.9-152 “Про розроблення програм для дошкільної освіти”*).

захоплення”, “пробуджувати”, “схвалювати”, “сприяти”, “пропонувати”, “задовольняти” тощо.

Так задіюються потужні природні механізми розвитку дитини — наслідування і “рефлекс свободи”, а взаємини дорослого і малюка будуються на основі продуктивної й толерантної співпраці.

- ♦ **Пропонуються сучасні методи та прийоми роботи.**

Виходимо з того, що в роботі педагога домінує **спостереження за дітьми**, завдяки якому вихователь визначає коло їхніх інтересів та прогнозує способи їх реалізації. Серед методів і прийомів уникаємо домінування словесних. У спілкуванні з природою і прекрасним варто більше мовчати, аби слово набувало ваги, позаяк завелика кількість звуків дезорієнтує малюка, розбалансовує межі адекватного сприймання. Передбачаємо уникнення уніфікації, оцінювання, змагань, зразків, а орієнтуємося на сучасну прогресивну освітню модель: **надання дошкільнику можливості обирати** простір реалізації інтересів, спосіб дії, необхідні засоби і творити власний шлях набуття досвіду. Це досягається використанням **емпауермент-педагогіки**: підсилення у дітей мотивації до пізнання, підтримання їхніх сутнісних життєвих сил та культивування натхнення, а також завдяки **емоційному збагаченню виховних ситуацій**. Це концептуальна позиція програми щодо єдності розвитку, виховання і навчання.

Шлях до знань — це не пряме навчання, постачання чи передача інформації, а створення/виникнення емоційно-ціннісного, мотиваційного підґрунтя, що є поштовхом до діяльнісно-поведінкових реакцій.

Їх спонтанність часом приводить дитину до помилок, що є показником активного здобуття досвіду, знань про довкілля, про себе і свої можливості. Природно, що **дитина (та й дорослий) має право на помилку** і може цим

скористатися. Відсутність страху перед помилкою свідчить про самоповагу і оптимістичне світобачення: “У мене це вийде”.

♦ Орієнтування на сталий розвиток.

Поширена у світі ідея посильних внесків дітей і дорослих у захист природного довкілля, раціональне використання ресурсів, формування розумних потреб, здорового способу життя та добросусідства була підхоплена і реалізована програмою “Я — киянин”.

Структура програми

Невелика за обсягом програма складається з чотирьох розділів.

Перший розділ “Здоров’я дитини” розкриває виняткову значущість здоров’я дошкільняти та чинники, що його формують в умовах великого міста. Зокрема приділена увага корисним та шкідливим продуктам харчування, важливості стимулювання рухової активності дітей.

Другий розділ “Природа рідного міста” охоплює розмаїття рослинного і тваринного світу Києва, зокрема тих його представників, що охороняються законом. Програма орієнтує дорослого на варіативні осередки флори в місті, на приклади близького співіснування людини і тварини, проектує модель гуманного і шанобливого ставлення киян до тварин.

Третій розділ “Культура мого міста” присвячено не лише топоніміці та пам’ятним місцям столиці, що формує в дошкільнят просторові координати міста, а й розкриває Київ у музичних творах, живописних полотнах, театральних постановках.

Четвертий розділ “Ми — кияни” наголошує на необхідності узгодження “Я” і “Ми”, усамітнення і велелюдності, індивідуальних ритмів і загального ритму великого міста (шумовий фон, голосовий та технічний, штучне яскраве освітлення і невинна активна життєдіяльність дорослих, що порушує сприйняття природного добового ритму, зміни дня і ночі, дисгармонійне поєднання штучного і природного середовищ тощо). Чи не вперше в контексті програмового змісту прозвучала *проблема людей з особливими потребами і “доступності міста”*: як варто сприймати відмінності поведінки, зовнішнього вигляду, як надавати допомогу чи підтримку тощо.

Ось так, від свого будинку і своєї вулиці до найближчого парку, поліклініки чи магазину, а далі — до розважального центру чи Дніпра, з правого берега на лівий, ведемо дитину

Фотоконкурс «Наші діти»

**Любимо місто, в якому живем,
Радо його ми щодня пізнаєм.**

(ЗДО № 688, м. Київ)

вулицями і площами, парками і майданчиками, вітаємося зі знайомими, дивуємося чудернацьким пам’ятникам, прислухаємося до звуків свого міста і готові бути йому корисним. І далі, далі, аж за межі міста, за виднокіл...

Широкий і різноманітний обсяг змістового матеріалу не зобов’язує дошкільника до повного його опанування, а надає дорослому орієнтири, передбачає вибірковість відповідно до місцевості, зони найближчого розвитку дитини, рівня обізнаності, інтересу тощо.

Тому в програмі **немає регламентованих норм для визначення рівня знань та вмінь дитини.**

Також педагог вільний обирати час початку роботи за програмою “Я — киянин”. Це не обов’язково має бути вересень, бо відчувати чи починати відчувати себе киянином можна у будь-яку пору року.

Отже, програма надає своєму користувачу орієнтири в тому, як стати для дітей партнером, довіреною особою в пізнанні рідного міста, допомогти зрозуміти, полюбити його та зробити кращим.

***

Ось така перша в історії дошкільної освіти регіональна програма для задоволення освітніх потреб маленьких киян. Сподіваємося, вона дасть поштовх до створення подібних програм для педагогічних колективів інших міст, селищ, сіл. Такий крок сприятиме утвердженню пріоритету дошкільної освіти і задоволенню індивідуальних потреб дошкільнят. ■

ЧАС ОФОРМИТИ ПЕРЕДПЛАТУ НА 2019 РІК!

Обирайте зручний для вас спосіб

НА ПОШТІ

або

ONLINE

ІНДЕКСИ

"Дошкільне виховання" **74140**

"Палітра педагога" **40296**

"Джміль" **40295**

Комплект **95989**

НА САЙТІ JMIL.COM.UA

Сформуйте
персональний комплект

БОНУС

Е-МАТЕРІАЛИ ДО КОЖНОГО ВИПУСКУ!

Шукайте на сторінках і завантажуйте з сайту

